

Abd'urrahim Muhib'in *Paris Sefaretnamesi*'nin son sayfası
(Millet Ktp., nr. 834)

Bâbiâli ile haberleşmenin sık sık kesilmesi sonucu bu görevini bir süre yerine getiremedi. Bu arada IV. Mustafa tahttan indirilmiş, yerine kardeşi II. Mahmud geçmişti. Abd'urrahim Muhib Efendi II. Mahmud döneminde de Paris büyükelçisi olarak görevine devam etti; 1811 yılı sonlarında İstanbul'a döndü.

Osmanlı Devleti'nin Fransa'ya gönderdiği üçüncü ikamet elçisi olan Muhib Efendi, altı yıl kadar süren elçiliği sırasında Batı siyasetine vâkıf, anlayışlı ve temkinli bir diplomat olduğunu ispat etmiştir. Paris sefaretinin dönüşünde önce defter emîni, 1819'da da Tabhâne-i Âmire nazırı oldu. 1821 yılında öldü ve Eyüp Bahariye Kabristanı'na defnedildi.

Batı dünyasının ilim, teknik ve sosyal yapısı hakkında dikkate değer görüşlere sahip olan Abd'urrahim Muhib Efendi'nin sefaretnâme mahiyetinde iki eseri vardır. Bunların ilkinde, Paris'te bulunduğu altı yıl içinde, çoğu şifreli olmak üzere devrin sadrazamına gönderdiği ve ondan aldığı acele mektupları, Fransız kabinesiyle yaptığı görüşmeler hakkında yabancı elçilerin notalarını ve kendisinin geniş gözlemlerini toplamıştır. Eserin İstanbul kütüphanelerinde (bk. Faik Reşit Unat, s. 200) ve yurt dışında birçok yazma nüshası vardır. Diğer sefaretnâmesinde ise Fransa'nın iç yönetimi ve Fransızlar'ın sosyal hayatı hakkında değerli bilgiler verir. Eser, Bertrand Barailles tarafından *Un Turc à*

Paris, Relation de voyage et de Mission de Mouhib Efendi, Ambassadeur Extraordinaire du Sultan Selim III adıyla Fransızca olarak yayımlanmıştır (Paris 1920).

BİBLİYOGRAFYA :

Cevdet Paşa, *Tarih*, İstanbul 1309, VIII, 54, 232; IX, 59-61; *Sicill-i Osmânî*, IV, 98; *Osmanlı Müellifleri*, III, 145; Babinger (Üçok), s. 370-371; Yusuf Akçura, *Osmanlı Devleti'nin Dağılıma Devri*, İstanbul 1940, s. 122; TCYK, s. 758; Faik Reşit Unat, *Osmanlı Sefirleri ve Sefaret-nâmeleri* (nşr. Bekir Sıtkı Baykâl), Ankara 1968, s. 184-185, 200-201; Ercüment Kuran, *Osmanlı İkamet Elçiliklerinin Kuruluşu ve İlk Elçilerin Siyasî Faaliyetleri (1793-1821)*, Ankara 1968, s. 52-63.

ALİ İHSAN GENCER

ABDÜRRAHİM-İ RÜMÎ

(عبد الرحيم رومي)

(ö. 850/1446 [?])

Mutasavvif-şair.

Merzifon'da doğdu. Sarı Dânişmend lakabıyla tanınan bir zatın oğludur. İlk tahsilini memleketinde yaptıktan sonra Mısır'a gitti. Orada tanıştığı Sühreverdiyye tarikatının Zeyniyye kolu kurucusu Zeynüddin el-Hâfî'ye (ö. 838/1434) intisap ederek *sülûk**ünü tamamladı. Daha sonra şeyhiyle birlikte Horasan'a gitti ve orada birkaç yıl kaldı. "Bir aşk kütüğü yaktık, diyâr-ı Rûm'a attık" diyen Hâfî'nin emriyle Anadolu'ya dönerek doğum yeri olan Merzifon'a yerleşti. Ölümüne kadar burada irşadla meşgul oldu. Şiirlerinde Rûmî mahlasını kullanan ve, "Tövbe yâ rabbi hatâ râhına gittiklerime / Bilip ettiklerime bilme-yip ettiklerime" beytiyle şöhret kazanan Abd'urrahim-i Rûmî, muhtemelen 850 (1446) yılında vefat etmiştir. Zeynüddin el-Hâfî'nin Abd'urrahim-i Rûmî'ye verdiği 832 tarihli icâzetnâmenin metni *Nefehât Tercümesi*'nde yer almaktadır.

Kendisinden bahseden kaynaklarda *İrşâd'ül-enâm*, *Vesâyâ*, *Dîvançe-i İlahiyyât* ve *İşknâme* adlı eserleri olduğu kaydedilmekte ise de bunlardan sadece *İşknâme*'si (İÜ Ktp., TY, nr. 1359) günümüze kadar gelmiştir. Hakkında Berin Taşan tarafından müstakil bir çalışma yapılmıştır (İzmir 1975).

BİBLİYOGRAFYA :

Hüseyin Vassâf, *Sefîne*, I, 265; Lâmiî, *Nefehât Tercümesi*, s. 553-555; Mecdî, *Şakâik Tercümesi*, İstanbul 1269, s. 89; Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, II, 399; *Osmanlı Müellifleri*, I, 111; Berin Taşan, *Abd'urrahim Rûmî*, İzmir 1975.

NİHAZ AZAMAT

ABDÜRRAHİM TİRSİ

(ö. 926/1520)

Kâdiriyye tarikatına bağlı
Eşrefiyye kolunun ikinci pîri,
mutasavvif-şair
ve mûsikîşinas.

İznik yakınlarındaki Tirse köyünde doğdu. Aynı köyde imamlık yapan babası Bayezid Fakih'in Bolulu İsfendiya-roğlu Ahmed Bey'in akrabalarından olduğu rivayet edilir. Çocukluk yıllarında babasıyla birlikte İznik'e giderek Eşrefoğlu Rûmî'nin sohbetlerine katıldı. Eşrefoğlu'nun, "Bu çocuğu bize veriniz, tâlim ve terbiyesiyle meşgul olalım" demesi üzerine, babasının da rızası ile şeyhin himayesine girdi ve onun tarafından büyütülüp yetiştirildi. Bir müddet sonra şeyhinin kızı Züleyha Hatun'la evlendi. Eşrefoğlu'nun vefatından (874/1469) sonra vasiyeti gereğince dergâha postnişin oldu. Safer 926'da (Şubat 1520) İznik'te vefat etti ve şeyhinin yanına defnedildi. Yerine önce Muslihüddin Efendi, daha sonra da oğlu Pîr Hamdi Efendi geçti.

Abd'urrahim Tirsî'nin Yunus Emre ve Eşrefoğlu Rûmî'nin tesiri altında hece vezniyle ve sade bir dille kaleme aldığı bazı şiirlerine eski mecmualarda rastlanmaktadır. Bursalı Mehmed Tâhir ile S. Nüzhet Ergun bir divanının bulunduğunu kaydediyorlarsa da eser bugüne kadar ele geçmemiştir. S. Nüzhet Ergun *Türk Şairleri*'nde çeşitli mecmualardan topladığı on bir şiirini yayımlamıştır. Güftesi Abd'urrahim Tirsî'ye ait olan ilâhiler, uzun yıllar Kâdirî dergâhlarında okunmuştur. Onun tarafından bestelendiği belirtilen bazı ilâhilerde çeşitli el yazması güfte mecmualarında rastlanmaktaysa da bunların hiçbirinin notası zamanımıza ulaşmamıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Abdullah Velîyyüddin Burûsevî, *Menâkıb-ı Eşrefzâde*, İÜ Ktp., TY, nr. 270, vr. 20^a-24^a; Baldırzâde, *Rauza-i Evliyâ*, Süleymaniye Ktp., Hacı Mahmud Efendi, nr. 4613, vr. 109^a; Mehmed Şükrî, *Silsilenâme*, Hacı Selim Ağa Ktp., Hüdâyi, nr. 1098, vr. 4^a, 6^a; a.mlf., *Mecmûâ-i İlahiyyât* (İsmail E. Erünsal Özel Kütüphanesi), s. 18; Hüseyin Vassâf, *Sefîne*, I, 69-70; *Osmanlı Müellifleri*, I, 17; Mehmed Şemseddin, *Yâdigâr-ı Şemsî*, Bursa 1332, s. 50-51; S. Nüzhet Ergun, *Türk Şairleri*, İstanbul, 1936-45, I, 243-247; a.mlf., *Antoloji*, İstanbul 1942, I, 15; Ali İhsan Yurd, "Abd'urrahim Tirsî", *TDEA*, I, 22.

NURİ ÖZCAN